

 Redactor: Adriana ADRIANNE
Tehnoredactor: Alex Oko
Coperta: Toni Bezarău
Prepress: Rovimed Publishers

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ISACHI, PETRE

Docuficțiuni critice / Petre Isachi. - Bacău :
Rovimed Publishers, 2018

4 vol.

ISBN 978-606-583-743-0

Vol. 1. : Critica criticii. - 2018. - ISBN

978-606-583-744-7

821.135.1.09

Copyright©Isachi Petre

ROVIMED PUBLISHERS

Războieni Nr.8/B/17/600031, Bacău, România

Tel.: (+4234) 537 441

Fax.: (+4234) 515 300

e-mail: editura@rovimed.com

www.rovimed.com

Petre ISACHI

DOCUFICTIUNI CRITICE

Exerciții de lectură hermeneutică

I. Critica Criticii

Cuprins:

Curcubeul metafizic nietzscheean ⁽¹⁾	7
Curcubeul metafizic... ⁽¹⁾	18
Spre un „radical altceva” ⁽¹⁾	30
În regatul excepției ⁽¹⁾	41
Mobilitatea textului nietzscheean ⁽¹⁾	55
Coexistența „predicatelor contradictorii” ⁽¹⁾	66
Credința în omul care justifică Omul ⁽¹⁾	81
Adevărul - un „processus in infinitum” ⁽¹⁾	94
⁽¹⁾ Mircea BRAGA, <i>ECCE NIETZSCHE. Exercițiu de lectură hermeneutică</i> , Editura Academiei Române, București, 2015	
Recitind despre cărțile uitate ⁽²⁾	107
⁽²⁾ Nicolae OPREA, <i>Cronicar întârziat - între generații</i> - Editura Tracus Arte, București, 2013	
Arta, credința și hipertextul ⁽³⁾	114
⁽³⁾ Ioan NEACȘU, <i>„Oglinda retrovizoare”</i> , Editura Vicovia, Bacău, 2016	
Critica înseamnă asceză ⁽⁴⁾	120
⁽⁴⁾ Liviu Chiscop, <i>Destine literare. Portrete și medalioane, Studii și eseuri</i> , Editura Rovimed Publishers, Bacău, 2014;	
⁽⁴⁾ Liviu Chiscop, <i>Pe creasta noului val - Critică de întâmpinare</i> , Tipo Moldova, Iași, 2017	
Despre mitografia personajului predist ⁽⁵⁾	124
⁽⁵⁾ Marin Iancu, <i>De la Siliștea - Gumești la „cheia” Rosetti - Dicționarul personajelor lui Marin Preda</i> , Editura Nico, Târgu-Mureș, 2013.	
Eugen Simion și imperativul etico - estetic	131
Filologul și situarea în mister a culturii ⁽⁶⁾	135
⁽⁶⁾ Mircea Filip, <i>Cartea românească veche în Biblioteca „G.T.Kirileanu”, Piatra Neamț. Bibliografie adnotată, Ediția a II-a (îngrijită de Viorel Savin)</i> , Editura Conta, Piatra Neamț, 2013.	

Introducere în sârbologie ⁽⁷⁾	140
⁽⁷⁾ Nicolae Oprea, <i>Revanșa postumă</i> , Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2016	
Între surâsul shakespeareian și zâmbetul cinic cehovian ⁽⁸⁾	148
⁽⁸⁾ Dana Trifan Enache, <i>Personajul cehovian</i> , concept formativ-paradigmatic, Editura Artes, 2016, Iași	
Un roman „corintic” plutitor ⁽⁹⁾	158
⁽⁹⁾ Nicolae Manolescu, <i>ISTORIA LITERATURII ROMÂNE</i> pe înțelesul celor care citesc, Editura Paralela 45, Pitești, 2014	
Acest „nescio quid” blagian	164
Unamuno și Bacovia, doi „sculptori” ai abisului existențial	168
Traducerea - a opta artă ⁽¹⁰⁾	173
⁽¹⁰⁾ Miguel de Unamuno, <i>Fedra</i> , tragedie în trei acte - ediție bilingvă spaniolă-română - Traducere și notă asupra ediției: Diana Maria DIACONESCU, Prefață: Andrei IONESCU, Postfață: Dana Diaconu, Editura Ars Longa, Iași, 2010;	
⁽¹⁰⁾ Miguel de Unamuno, <i>El hermano Juan o El mundo es teatro/ Fratele Juan sau Lumea este tearu</i> , piesă în trei acte - ediție bilingvă spaniolă-română - Traducere și note: Diana Maria DIACONESCU, Prefață: Andrei IONESCU, Postfață: Dana Diaconu, Editura Ars Longa, Iași, 2013;	
⁽¹⁰⁾ Miguel de Unamuno, <i>La esfinge/ Sfinxul</i> - ediție bilingvă spaniolă-română - Traducere: Diana Maria DIACONESCU, Editura Ars Longa, Iași, 2015	
Suveranitatea ficțiunii ⁽¹¹⁾	178
⁽¹¹⁾ Mircea Anghelescu, <i>MISTIFICȚIUNI. Falsuri, farse, apocrife, pastişe, parodii, pseudonime și alte mistificații în literatură</i> , Ediție revăzută și adăugită, Spandugino, București, 2016	
Semiotica scriitorului trăitor în comunism configurată de Marin Iancu	185
Mitografia Poetului ⁽¹²⁾	191
⁽¹²⁾ Radu Cârnci, <i>AMINTIRI din PARADIS, Interviu</i> , Editura Nico, Târgu-Mureș, 2015	
Ovidiu cel pedepsit de Poezie (1)	202
Ovidiu cel pedepsit de Poezie (2)	206

Ovidiu cel pedepsit de Poezie (3)	213
Patru „membri activi ai cercului literar P. O. N., secția sclavi” ⁽¹³⁾	221
⁽¹³⁾ <i>Viețile poetului Publius Ovidius Naso în dramaturgia românească</i> , Editura Vicovia, 2017, Bacău, Viorel Savin, coordonator. Dr. în filologie Ana Maria Răducan, <i>Studiu introdutiv</i> , Lect. univ. dr. Adrian Jicu, <i>Note biografice</i> .	
Cronografia haikuului și vârsta noastră asiatică ⁽¹⁴⁾	226
⁽¹⁴⁾ Florin GRIGORIU, <i>File din istoria haikuului românesc (de la începuturi până în anul 2017)</i> , Editura Amanda Edit, București, 2017	
În căutarea spiritului critic ⁽¹⁵⁾ (1)	231
În căutarea spiritului critic ⁽¹⁵⁾ (2)	242
⁽¹⁵⁾ C. Stănescu, <i>Jurnalul indirect</i> , 2, 2006 - 2014, Editura Academiei Române, București, 2014	
Poetologie ovidiană ⁽¹⁵⁾	252
⁽¹⁵⁾ Cristina Popescu, <i>„Procedee omofonice și alte structuri de repetiție în poezia ovidiană a exilului”</i> , Editura Universității din București, Institutul de limbi clasice - limbi, culturi, identități - ,2015	
În palatul de gheață al criticii lui Ion Vlad	256
Interogatii plutitoare	264
O întrebare de la „Baaadul literar”	265
Critică - Metacritică - Anticritică	270

Curcubeul metafizic nietzscheean*

Un excurs aproximativ prin volumele publicate de profesorul universitar Mircea Braga (dr. în filologie din 1984, cu teza: **V. Voiculescu. Studiu critic**) ne confirmă opinia că eruditul critic și istoric literar continuă eficient originala școală românească de teorie literară, hermeneutică și comparatistică, cu precursori recunoscuți, precum Mircea Eliade, Constantin Noica, Tudor Vianu, Adrian Marino, Mihail Dragomirescu, D. M. Pippidi, G. Călinescu etc., prin atitudinea renașcentistă împotriva „vastului cimitir didactic” al culturii autohtone/ europene care proliferează „omul-masă” și exclude diabolic crearea individului plurivalent ce topește în faustica-i alchimie, (supra)omul lui Fr. Nietzsche, omul lui Pascal, al lui Cioran și Augustin, omul dostoevskian, omul lui Kafka și Musil, omul lui Aristotel, Heraclit, Socrate, Goethe, Schopenhauer etc. Cărțile ce-i prefăteză **Ecce Nietzsche**, volum aflat într-o polemică cordială atipică, cu celebra sintagmă a lui Pilat, **Iată Omul!** consemnată în **Evangelia lui Ioan** (capitolul XIX, versetul 5), pot fi integrate unui continuum hermeneutic ce trădează fuga de canon și „metafizica de artist” a lui Mircea Braga, cât și „suveranitatea contrariilor” ce-i configurează discursul hermeneutic.

Reamintim fratelui nostru, cititorul, titlurile: **Sincronism și tradiție**, 1972; **Istoria literară ca pretext**, 1982; **Vasile Voiculescu în orizontul tradiționalismului**, 1984; **Când sensul acoperă semnul**, 1985; **Recursul la tradiție**, 1987; **Pe pragul criticii**, 1992; **Decupaje în sens**, 1997; **Cultura o utopie asumată**, 2000; **Epoca marilor clasici**, 2001; **Teorie și metodă**, 2002; **Critică literară**, 2003; **Replici interpretative**, 2003; **Dincolo de binele și**

de răul culturii (Fr. Nietzsche), 2006; Constantin Noica și Sibiul, 2007; Incursiuni în imaginar (coordonator), 2007-2008; Vasile Voiculescu - Măștile căutării de sine (O hermeneutică a orizonturilor de creație), 2008; Rătăcind prin canon, 2013, rugându-l, desigur după lectură, să observe cum autorul elimină pe cât posibil, din discursul critic „haloul muzeal”, cum refuză premeditat tirania canonului și admite mutația valorilor estetice, filosofice, religioase, psihanalitice, politice etc., o mutație necesară, sincronizată la noua sensibilitate postmodernă și la contextul existențial al unei „lumi ascunse” în spatele unei științe „a idealului și a minciunii”. **Exercițiu de lectură hermeneutică**, 2015, configurat în cele 118 eseuri, după cercetarea Ediției critice Nietzsche, **Opere complete**, traducerea: Simion Dănilă, Timișoara, Ed. Hestia, 1998-2013, dar și a altor Interpretări oferite de Ed. Aion, 1999, cu acribia filologului, dar și cu libertatea de spirit a eseistului ce nu are complexul Textului și nu vrea să piardă himera întregului, „privirea de ansamblu”, și nici „certitudinea corectitudinii reproducerii manuscriselor” (p. 8) oferă cititorului de elită, într-un stil accesibil și persuasiv, esența nietzscheismului ce constă în a face din puterea gândului, un indice al adevărului dionisiac. Cartea, precizăm de la bun început, nu este „o copie în oglinda lecturii”, nu sistematizează doar „gândirea filosofului” (ca și cum aceasta ar putea fi inclusă într-un sistem!) și nici nu trădează „o infirmitate a lectorului”, cum cu modestie susține hermeneutul, ci oferă **un alt Nietzsche**. Nu cel din „oglinzile” numite Gianni Vattimo, Ștefan Aug. Doinaș, Mihai Șora, Karl Jaspers, Sorin Alexandrescu, Gilles Deleuze, Martin Heidegger, Ioan Petru Culianu, Nicolae Breban, Andrei Marga etc. Nu, ci **un altul** care se ivește (pentru cine știe să-l vadă?) din „ritmul creației lui Nietzsche” (p.7). Nimic mai greu, în opinia mea! Criticul și istoricul literar Mircea Braga își obligă împreună cu filosoful german, prezumtivul cititor să-i urmeze cu perseverență sisifică

„cărarea” (nu „drumul”!), fără să eludeze „contextul”. Nimic mai poetico-filosofic decât împrejurările noastre, par să spună cei doi hermeneuți. Astfel s-a ivit din Oceanul în furtună Nietzsche, un „exercițiu de lectură” viu, (cvasi) original, inexistent, după știința mea - este și opinia lui M. B. - în „arhiva” culturii române.

Precizez este o carte care te prinde și te ține captiv în orizontul de așteptare al „cercului hermeneutic”, prin „ comprimarea aforistică”, logica eseistică, „prezentul scriiturii”, fuga de sistemic, dinamica interogativă a fragmentelor nietzscheene selectate, (dez)iluzia că am putea fi obiectivi, exactitatea figurii spiritului nostru (actul clar de narcisism al lectorului care nu vede în cărți/ „în lucruri decât ceea ce el însuși a introdus în ele”), multiplicarea așteptărilor prin „emanciparea privirii” (Eugen Negrici) și libertatea absolută acordată unei întregi tipologii de cititori (implicit, ideal, virtual, imaginat, real etc) și, nu în ultimul rând, prin viziunea inter- și transdisciplinară, prin accentul (păcatul oricărui filolog!) pus pe Textul filosofului etc. Prizonier și eu al unui Nietzsche încă nedescoperit, care generează idei niciodată încheiate, mi-am amintit de un aforism al lui Oscar Wilde: „Nu citesc niciodată o carte despre care trebuie să scriu: te influențează atât de ușor”. Așadar înlănțuit de plăcerea instalării confortabile într-o problematică (ne)vinovată, precum Prometeu după ce a furat focul zeilor, am urmărit „via interogativă”, desigur influențat, (in)certitudinile lui Mircea Braga, cu precădere, continuum hermeneutic al celor 118 eseuri ce propun o deprovincializare radicală a viziunii celui ce a indus umanității cel puțin trei principii: eterna reîntoarcere, voința de putere, și supraomul. „Nietzsche nu este niciodată un altul - crede M. Braga - se caută și se exprimă întotdeauna pe sine, este el însuși alcătuit din fragmentele, din punctele proprii sale mișcări” (p. 56). Hermeneutul ordonează în trei etape, **Opera** filosofului, spre a obține, mai curând pentru Măria-Sa Cititorul, o perspectivă convenabilă demersului

critic interpretativ: *perioada „wagneriană”; *perioada „spiritului liber”; *perioada afirmării doctrinei originale, începând cu „evanghelia” **Așa grăit-a Zarathustra**.

Interogativ, dubitativ și polemic prin excelență, vol. **Ecce Nietzsche** urmează „legile” unui paradox perpetuu ce „pervertește” adevărurile, destabilizează ierarhiile consacrate și potențează misterele existențiale. Se știe, întrebarea care se naște din „nostalgia originilor” oferă, nu frustrează, încât nu poți să nu te întrebi ce „forță apolinică transfiguratoare” să-l fi cuprins și îndemnat pe rătăcitorul „prin canon”, M. B., cunoscut cititorilor și din reviste precum *Steaua*, *Tribuna*, *Luceafărul*, *Revista de istorie și teorie literară*, *România literară*, *Limbă și literatură*, *Astra*, *Vatra*, *Transilvania*, *Teatrul*, *Manuscriptum*, *Convorbiri literare*, *Ramuri*, *Discobolul*, *Arhipeleag*, *Acolada*, *Prosaeculum* etc. să radiografieze cu o perseverență de invidiat, ritmul dionisiaco-apolinic (nu apolinico-dionisiac!?) al aparițiilor ce refac traiectul **Operei** nietzscheene, înregistrând cu rigoarea documentaristului, anul ediției princeps, reeditările, contextul ideatic și social european, păstrând simfonismul interogațiilor poetice, filosofice, religioase, politologice, psiho-sociologice, mitice ale timpului/ istoriei. Principiul cronologic i-a permis să simtă atât „mișcarea”, cât și „durata” și, nu în ultimul rând, să opteze pentru propria certitudine, fără să-și interzică „dreptul” la o altă opțiune! Inspirat mi se pare a fi autorul și pentru că renunță în cele 120 de eseuri, dacă adăugăm **Simple precizări introductive** (pp. 5-8) și **Paradoxul... fericit al comentatorului**, pp. 438-440, la un aparat critic ce ar fi configurat o scriitură prolixă, incapabilă să revele spiritul liber nietzscheean al receptorului, dar mai ales perspectiva asupra ansamblului **Operei**. Principiul de lucru, pe care-l respectă cu sfințenie, pleacă de la convingerea că „înțelegerea nuanțată a gândirii creatorului lui Zarathustra nu poate avea loc decât în condițiile cunoașterii ansamblului, așa cum respectivul întreg s-a constituit în timp” (p. 5).

Orizontul întrebării nietzscheene este cameleon, are un anumit caracter daimonic ce nu poate fi stăpânit rațional și datorită curcubeului metafizic ubicuu și insinuant. Astfel întrebarea immanentă nu poate fi stăpânită, deoarece cu sau fără ea „lumea nici nu este, dar nici nu încetează să fie” (C. Noica). Proteismul autorului „evangeliei lui Zarathustra” face ca fiecare nou eseu, începând cu **Pagina de gardă a mitologiei** și terminând cu **Lumea lui Nietzsche**, să provoace noi orizonturi de întrebări afirmativ-negative, concesive, negativ-affirmative, imperative, logice, tragice, absurde, inductive, deductive, regresive etc. Întotdeauna prima rațiune a întrebării indusă de hermeneut este deschiderea infinită, anularea limitei. Cercetătorul Mircea Braga nu caută neapărat răspunsuri, ci posibilitatea unei inserții în lanțul infinit de interogații din „considerațiile inactuale” prezente în opere și opusuri de referință, sugerând cu eleganța aristocratului, nevoia imperativă a fiecăruia dintre noi, de a medita la: **Despre foloasele și daunele istoriei pentru viață**, **Nașterea tragediei**, **Voința de putere**, **Richard Wagner la Bayreuth**, **Despre adevăr și minciună în sens extramoral**, **Filosofia în epoca tragică a gercilor**, **Omenesc, prea omenesc**, **Știința veselă**, **Călătorul și umbra sa**, **Așa grăit-a Zarathustra**, **Dincolo de bine și de rău**, **Despre genealogia moralei**. **O scriere polemică**, **Amurgul idolilor**, **Ditirambii lui Dionysos**, **Cântecul lui Zarathustra**, **Anticristul**, **Ecce Homo**. **Cum devii ceea ce ești**, **Selecție și formare** etc. Ceea ce reușește admirabil exegetul **Operei** lui Nietzsche este să-i reamintească cititorului serii de interogații cu aură infinită, din problematica „spiritului liber”, despre izomorfismele culturii antice grecești și deconstrucția moralei modernității, despre uitarea adevărului și clepsidra existenței, despre labirintul istoriei și „nebulia geniului”, despre subteranele ființării și modulul anti - etc., încât să-l determine să locuiască în sine și să înțeleagă că întrebarea este simultan un trecut continuu și un prezent continuu ce

regenerează prin deconstrucție și prin negație.

Nonconformismul genialului filosof german generează un nihilism exacerbat. Ilustrativă în acest sens este cunoscuta negație a lui Papini: „... Nietzsche a trăit cu obsesia a trei-patru idei pe care le-a repetat, demonstrat, amplificat, ilustrat și imprimat fără a reuși vreodată să le schimbe sau să le îmbogățească”. Exercițiul de negație al lui Papini, mai nietzscheean decât al celebrului și contestatului filosof-poet german este o dovadă că singurul absolut al întrebărilor e relativitatea. Energia dubitativă, libertatea de a fi absurd, jertfa de sine dusă până la limită, orgoliul celui ce știe că efectul acțiunilor sale rezidă în „provocare”, retorica metaforologică i-au înlesnit voința de a se delimita de ceilalți, prin implicarea într-o ordine de (ne)contestat a unor valori etern recurente: „patru perechi au fost acelea care nu m-au refuzat pe mine jertfitorul: Epicur și Montaigne, Goethe și Spinoza, Platon și Rousseau, Pascal și Schopenhauer. Cu ei trebuie să mă explic după ce am hoinărit singur multă vreme, de la ei vreau să mi se dea sau nu dreptate, pe ei vreau să-i ascult, când ei înșiși își dau sau nu dreptate unul altuia” (p. 95). Citatul reiterează că atipicul filosof-artist ce stăpânește ca nimeni altul „legislația metaforei” nu este un original. Asemenea greului mitologic, N. nu trăiește „o istorie evenimentială”, altfel spus, evită permanent căderea în istorie unde totul se „mortifică” (v. **Pagina de gardă a mitologiei**). Simultan, demersul nietzscheean își află unele rădăcini și în textele inițiatice, oraculare, profetice, deși filosoful-poet respinge „hermeneutica deviantă a ocultismului”. Mircea Braga subliniază convingerea fermă a celui ce fictivizează codicele zoroastrian al Avestei, că doar „un mesaj din interiorul mitului poate sparge tiparul indiferenței și al scepticismului aruncând semințele unei superioare înțelegeri a sinelui, descoperind „natura” și „omul” (p. 12).

Fiind precedat de orfismul care a consacrat unitatea apolinicului cu dionisiacul prin divinația delfică, Nietzsche

hermeneutul nu caută fapte, ci doar interpretări pe care însă le scrie cu propriu-i sânge („scriu cu sângele meu”, mărturisește el în **Ecce Homo**) relativizându-le, pentru a descoperi „adevărul dionisiac” prin negarea afirmațiilor. Deși îl repudiază pe „vindecătorul prin lumină” (citește: Orfeu) pe care-l considera ca și pe Socrate, un antidionisiac, admite teza că omul își află esența/ sufletul într-o „supremă unitate primordială”, pe care autorul vol. **Dincolo de binele și de răul culturii** o amintește urmând întocmai un fragment orfic: „Cum se mai frământă în imensul univers, cum se învârtesc și se caută unul pe celălalt aceste nenumărate suflete, care țâșnesc din Marele Suflet Unic al Lumii! Ele cad din planetă în planetă și plâng în abis patria uitată... sunt lacrimile tale, Dionisos... O, mare Spirit, o, divin Eliberator, ia-i din nou pe acești copii ai tăi în sânul tău de lumină” (p. 11). Dubletul celebru din **Nașterea tragediei** - dionisiac/ apolinic - sintetizează prin părintele lui Zarathustra, două tipuri etern-umane care nu există în stare pură decât la modul teoretic: ***omul apolinic**: rațional, echilibrat, prudent, cerebral, moral, dominat de concepte, lucid, orientat spre măsură, ordine și armonie, pătruns de spiritul unei contemplări detașate și senine... Își propune, pentru a se proteja de nefericire: arta, reprezentarea derivată, individuația conștientă, fenomenul, iluzia, forma unitară, visul, minciuna, acțiunea, spaima, gestul, imaginea, mersul, limbajul. În sinteză, omul apolinic este o capodoperă de disimulare pentru care totul devine în timp, o simplă comedie;

***omul dionisiac**: irațional, deghizat în aparență, cultivă uitarea și proximitatea iluziei, iubește necondiționat „adevărul dionisiac”, caută originarul, divinul, asemenea hermetismului, monoteismului lui Moise sau religiei vedice, preferă „istoria critică, adică judecătoare și acuzatoare”, repudiază erudiția sterilă ce creează „personalitatea slabă” redusă la condiția de receptacul și depozitar, consideră că scopul omnirii nu este moartea, ci promovarea și postularea

„exemplarelor ei sublime”, luptă împotriva „puterii oarbe a realului” propunând în antiteza și complementaritatea gândirii apolinice: natura, reprezentarea primitivă, sinele inconștient, esența, realitatea, conținutul contradictoriu, beția, adevărul, cunoașterea teoretică, melancolia, vocea, sunetul, dansul, muzica. Cele două tipuri de umanitate sunt în fapt, două fațete ale aceluiași om. Polaritățile din **Nașterea tragediei** aparțin doctrinei orfice, iar reducerea la Unu dezvoltată și în pitagoreism confirmă cazul lui Dionysos și Apollon ce apar ca două fețe ale aceleași realități (condiția de Ianus bifrons) de fapt ale marilor principii duale: „spiritul și materia, lumina și întunericul, cerul și pământul, focul și apa, masculinul și femininul, ura și iubirea etc.” (p. 11).

„**Caracterul etern și nedescriminatoriu**” al existenței este vizibil în arte și religie, ambele aflate înaintea și dincolo de istoria creată de „personalitatea puternică”. Împotriva „personalității slabe” (concept nietzscheean interpretat și de Gianni Vattimo în **Dialectică, diferență, gândire slabă**) autorul studiului **Despre foloasele și daunele istoriei...** propune viitorului „personalitatea puternică” singura capabilă să impună „logica perspectivei necesare” (M. B.), p.14, singura pentru care „cuvântul trecutului este întotdeauna o formulă oraculară”. În opinia filosofului german, recursul la o istorie mortificată nu poate naște decât un prezent avital. Așa-zisa știință a istoriei ucide instinctele și demitizează marile narațiuni, marile iluzii, prefigurând disoluția spiritului, pentru că „tot ce este viu are nevoie de o atmosferă împrejurul său, de un văzduh misterios; dacă i se ia acest înveliș, dacă se condamnă o religie, o artă, un geniu să graviteze ca niște stele fără atmosferă, nu trebuie să ne mai mirăm atunci de rapida lor uscare, durificare și sterilitate” (p. 14). Așa cum bine remarcă hermeneutul Mircea Braga, în obiectivul gânditorului german nu se află „problema non-valorii istoriei, ci infirmitatea mentalității moderne, criteriile

rigide, mortificate ale subiectului... refuzul depășirii și autodepășirii” (p. 14). Într-un acord deplin „între viață, gândire, aparență și voință”, proteicul Fr. Nietzsche susține o viziune anistorică și trasistorică cu necesarul scop de a elimina corupția istoriei... : „Suprasaturarea de istorie a unei epoci mi se pare a fi ostilă și periculoasă pentru viață în cinci privințe: printr-un asemenea exces ia naștere acel contrast (...) dintre interior și exterior, care slăbește personalitatea; prin acest exces o epocă trăiește iluzia că ea posedă cea mai rară virtute, dreptatea, într-un grad superior oricărei alte epoci; prin acest exces instinctele poporului se tulbură, iar individul, nu mai puțin decât colectivitatea, este împiedicat să se maturizeze; prin acest exces se cultivă credința, întotdeauna păguboasă, în bătrânețea omenirii, convingerea că ești un copil târziu și un epigon; prin acest exces o epocă dă în starea periculoasă a autoironiei și din ea în și mai periculosul cinism: în această dispoziție însă, ea evoluează din ce în ce mai mult spre o practică prudentă și egoistă, prin care energiile vitale sunt paralizate și în cele din urmă distruse” (p. 14).

Nu e greu de observat că receptarea lui Nietzsche rămâne controversată nu atât de așa-zisele „considerații (in)actuale/ (in)oportune”, cât de spiritul polemic al **Operei**, de problema confiscărilor politice, de metaforologia ușor necodificabilă și opinia-halou că lumea este un joc misterios-divin dincolo de bine și de rău, de posibilitatea demonizării Supraomului, de omniprezența și omnipotența nihilismului, de hermeneutica deviantă a mito-filosofiei, de faptul că axiologicul decurge din calitatea finalității asumate, de fatala mortificare a culturii/ istoriei, de cultul elitei în raport cu turma: „am impresia că masele nu merită atenție decât în trei privințe: o dată ca palide copii ale oamenilor mari, făcute pe hârtie proastă și după clișee uzate, apoi, ca piedică în fața oamenilor mari și, în sfârșit, ca unelte ale celor mari...” (p. 15), de incompatibilitatea mitului cu știința („mitul nu-și găsește deloc obiectivarea adecvată în cuvântul

rostit") etc. Neliniștile, îndoielile și (in)certitudinile cititorului vol. **Ecce Nietzsche. Exercițiu de lectură hermeneutică**, 2015, cresc pe măsură ce se lasă pătruns de tirania generalului (educație abstractă, morală abstractă, drept abstract, stat abstract) de „instinctele artistice” structurate – cum spune Mircea Braga – „în așezările visului și ale beției” și în analogonul mitic al existenței. Desigur, „teroarea istoriei” îl va fi determinat pe autorul lui **Ecce Homo** să evadeze în arte, cu deosebire în muzică „care se află deasupra și înaintea oricărei fenomenalități”. Celebra aserțiune: „omul nu mai este artist, a devenit operă de artă” confirmă căderea în autoreferențialitate și supremația paradoxului că în era rațiunii triumfătoare, iraționalul este mai activ ca niciodată.

Conștiința hermeneutului, captivată de **Opera** lui Nietzsche, intuiește în dorul de neant lupta cu Destinul/ Absurdul, luptă potențată și de renunțarea la accentul pus pe noțiunea de Lume și transferarea ei pe aceea de Individ, aceasta și ca un efect al suprasaturării de istorie. Așa se explică și poematizarea iremediabilă a filosofiei menținută poetic la temperatura reală a vechilor interogații, încât noi, cititorii, descoperim un Sfinx paradoxal, adică indiscernabil de Oedip: „Și ce Sfinx ne-a învățat să ne întrebăm despre noi, la rândul-ne? Cine este în fapt cel care întreabă? Ce parte din noi caută adevărul? (. . .) Și, admitând că dorim adevărul, de ce nu preferăm non-adevărul? Și incertitudinea? Și chiar ignoranța? Nouă ni se pune problema adevărului sau noi suntem cei expuși acesteia? Cine dintre noi este Oedip? Cine este, de fapt, Sfinxul?”, întreabă și se întreabă autorul cărții **Omenesc, prea omenesc**, cu o consecvență interogativă ce-i asigură continuitatea cu sine însuși și fatala rupere de Lume. În fapt, prof. univ. dr. Mircea Braga îi risipește în „dezordinea artei”, prezumtivului său cititor, interogații nietzscheene ce nu cunosc iremediabilul, ireversibilul, insolubilul. Asemenea întrebări fac ca totul să fie posibil. Cum? De-

construind ceea ce amenință să se pietrifice sub fiat-ul exclamativ! De fapt, paradoxurile interpretărilor sale îl provoacă pe cititor, pentru a-l face coautor la scopul ultim al exercițiului de lectură hermeneutică: de a-l înțelege pe Nietzsche, mai bine decât s-a înțeles el însuși! Personal nu cred că genialul filosof german s-a înțeles vreodată cu adevărat pe sine însuși! Nu ar fi fost util nici pentru artist, nici pentru filosof... Titlurile eseurilor lui M. Braga (citez din memorie: **În căutarea supraomului**, **„Nebunia geniului”**, **Utopie și filozofie**, **Anticreștinismul creștinismului**, **Imaginarul ca vehicul al ideilor**, **Ecuția negativă a politicului**, **Două secole de decadentă**, **Unul, alterul și multiplul**, **Istoria în contumacie**, **Filozofia periculosului** „poate” etc.) par să confirme teza lui Umberto Eco, că orice text (nu doar nietzscheean) „e o mașină concepută pentru a suscita interpretări” și implicit interogații ce trădează pactul faustic al hermeneutului. Pactul cu cine?! În primul rând cu sine și apoi cu Celălalt. Iată selectate la întâmplare și câteva întrebări care nu cunosc ireversibilul și-l proiectează pe cititor în orizontul Nietzsche:

*se instituie „inutilul ca sens al ființei, aducând primejduirea capitală a voinței de a trăi remodelată de voința de putere”? *„cunoașterea ucide acțiunea, pentru acțiune este nevoie de voalarea în iluzii”? *suntem blestemați să vedem doar absurdul existențial și să de-construim ontologic? *să fie Înțelepciunea în întregul ei „o crimă împotriva naturii”? *este natura a-morală, deoarece „tot ce există este drept și nedrept și, în ambele situații, la fel de îndreptățit”? *cui prodest ierarhizarea artelor? *cine provoacă uitarea adevărului? *există oare cu adevărat ideea aristotelică a catharsisului? *trăim/ jucăm în această lume ca teatru, o divină comedie alimentată „de clipă, anecdotă, frivolitate și capriciu”? *suntem prizonierii unei logici a cercului ce naște și perpetuează „cunoașterea tragică” desprinsă din „contemplarea simbolică a generalităților dionisiace”? *avem o „cultură preponderent socratică sau

artistică sau tragică" (alexandrină, elenă, budistă)?; *să-și fi pierdut popoarele „patria mitică”?; *doar Wagner „nu mai vorbește prin arta sa decât cu sine însuși” sau orice artist?; *revenirea la spiritul elen înseamnă „refacerea nodului gordian al culturii”?; *cum putem, și în ce fel, (pre) întâmpina „viitorul predestinat”?; *este creatorul autentic doar „tâlcuitorul și transfiguratorul unui trecut”?; *rămâne geniul „călăuzitor pentru toate timpurile”? etc., întrebări care confirmă aura interogativă a **Operei** nietzscheene ce impune cu celeritate, necesitatea de „a-l mântui pe omul modern de blestemul modernității”, plecând de la ceea ce Heidegger numea „căutarea temeiurilor prime și ultime” și de a-l învăța „dreptul la contrasens” specific „gândirii nomade”, cum se exprima filosoful Gilles Deleuze.

Curcubeul metafizic... *

Se zice că nu e bine să trăiești fără să fii invidiat! Și din acest punct de vedere scriitorul Mircea Braga se poate felicita. **Ecce Nietzsche. Exercițiu...** reconfirmă teza lui Hegel, potrivit căreia nimic nu e mai puțin cunoscut decât „ceea ce este bine-cunoscut”! **Lectura hermeneutică** a universitarului sibian continuă lupta sisifică, cu tirania răspunsurilor gata făcute, ce ne împiedică permanent să conștientizăm propria ignoranță și să parcurgem drumul de la întreg la parte, și invers, de la ce putem analiza, la ceea ce transcende configurația și iradiază aceeași „via interogativă”, adică același paradox perpetuu generat de legislația metaforei și de utopia supraomului. Nu întâmplător, fiecare din cele 118 eseuri face sesizabilă o nouă ierarhie internă a cărții, pe care se întemeiază producerea sensului într-o configurație (inter)textuală, gata să restituie omogenitatea dubitativă într-un contur

specific al imaginarului nietzscheean. Proiectul unificator al acestor **Lecturi** plutitoare demonstrează că (inter) textualitatea nu e o pedanterie metodologică (cred eu, necesară în mediul universitar!) și nici un simplu capriciu de semiotician, ci un efort continuu de a găsi spațiul cognitiv de rezonanță în Text și dincolo de Text, de a menține viu dialogul cu un lector implicat interogativ în interpretare. Incluzându-se prin această carte de excepție, în categoria celor „solitari și liberi în spirit”, Mircea Braga actualizează într-un moment istoric, în care timpul nu mai are răbdare, modul nietzscheean cum este receptată și asimilată alteritatea, relația cu Celălalt, cu identicul, cu diferitul. Străinătatea și straniețtea „obiectului literar” Nietzsche se naște atât din intertext (variabilă în funcție de competența de lectură a receptorului) cât și din intertextualitate - mecanismul interior de funcționare a unui Text ce participă la poietica vol. **Ecce Nietzsche...**

Transcendența pierdută este recuperată de cititorul Exercițiilor „de lectură hermeneutică”, printr-o activă confruntare cu ceea ce e diferit și unic în Opera lui Nietzsche. În acest sens, foarte important, în opinia noastră, este cum ne reflectăm, cum ne (re)găsim în autorul lui **Ecce Homo** sau cum reacționăm la ceea ce el ne propune ca un teritoriu al diferenței pure. Cantonat într-un „prezent amorf și mizerabil” și fără a înțelege că „este prizonierul unei logici a cercului” (v. **Uitarea adevărului** pp. 22-25), omul concret (teoretic, istoric?) se cuprinde de „seninătatea sclavilor și a moșnegilor”, uită „adevărul” și instituie inutilul ca sens al ființei. Se cultivă cunoașterea tragică ce are nevoie „de artă ca protecție și leac”. Se prefigurează de-construcția ontologică sau, în expresia lui Ioan Petru Culianu, „se construiește dărâmând”, repetând păcatul prometeic, adică lovind însăși ordinea naturii și „contrastând ciudat cu mitul semitic al păcatului originar, în care curiozitatea, amăgirea mincinoasă, căderea în ispită, lăcomia, pe scurt, o serie de cusururi mai cu seamă